

плану, уточнення додатково погоджуються з керівником. Він стає активним суб'єктом навчально-пізнавальної та дослідницької діяльності, якщо усвідомлює її мету та свідомо регулює цей процес. Результати отриманих досліджень можна використовувати для написання повідомлень, статей, курсових, дипломних, магістерських робіт та ін.

Викладач, що координує роботу студента, під час дослідження лучних фітоценозів, має володіти знаннями з таких дисциплін як ботаніка, фітоценологія, ґрунтознавство, лукивництво, фізіологія рослин, природознавство, екологія та ін.

Таким чином, під час діалогічної взаємодії викладач покликаний озброїти студентів систематичними знаннями про різноманітні прояви живої природи. Розв'язати ці завдання неможливо без ознайомлення студентів із живими об'єктами безпосередньо в умовах їхнього природного оточення, зокрема на прикладі лучних фітоценозів. Тому при їх дослідженні викладач дає не лише теоретичні знання студентам, а і вчить застосовувати їх практично, обґрунтовувати методично, статистично та використовувати отримані результати у подальшому навчанні, майбутній роботі та побуті.

Література

1. Даниленко Л. Інноваційна педагогіка: до практики через теорію / Л. Даниленко // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2001. – № 1. – С. 36–38.
2. Мазоха Д. С. На шляху до педагогічної професії (Вступ до спеціальності) : навчальний посібник / Д. С. Мазоха. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 168 с.
3. Орлова Л. Д. Біоекологічні особливості лучних фітоценозів Лівобережного Лісостепу України (продуктивність та раціональне використання) / Л. Д. Орлова. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 278 с.
4. Орлова Л.Д. Особливості вивчення лучних екосистем у шкільному курсі «Природознавство» / Л. Д. Орлова, Я. В. Бутенко, Т. С. Калієнко // Методика викладання природничих дисциплін у вищій школі : матер. міжнарод. наук.-практ. конф. XIX Каришинські читання (Полтава, 17-18 травня 2012 р.). – Полтава : Астроя, 2012. – С. 326–327.
5. Равчина Т. Теоретичні засади організації суб'єкт суб'єктної взаємодії викладача і студента у навчальному процесі / Т. Равчина // Вісник Львівського університету. – 2008. – Вип. 24. – С. 3–13.
6. Ящук С. Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проектно-технологічної діяльності / С. Ящук // Рідна школа. – 2004. – № 4. – С. 9–11.

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «ТРАВНА СИСТЕМА ЛЮДИНИ» У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ БІОЛОГІЇ

*К. Павленко
м. Полтава, Україна*

Сучасна нестабільність в системі освіти вимагає якісних змін у біологічній освіті, її модернізації, узгодження з потребами життя. XXI століття – це час формування високотехнологічного інформаційного суспільства, в якому якість людського потенціалу, рівень освіченості й культури всього населення набувають вирішального значення для економічного та соціального поступу країни. Саме тому освіта має базуватися на принципах диференціації навчання, орієнтації на особистість учня, формування його мотиваційної сфери, розвитку інтелектуальних і творчих здібностей.

Тому, на сьогодні досить гостро постає проблема ефективного вивчення курсу «Біологія людини» і, зокрема, теми «Травна система людини», що потребує максимального зацікавлення учнів та мотивування їх до діяльності. На перший план виходять такі проблеми організації навчально-виховної діяльності як розробка методів, методичних прийомів та організаційних форм навчання учнів з урахуванням специфічних особливостей біологічних тем; впровадження й поширення інноваційних технологій навчання; удосконалення змісту й організації позакласної роботи з біології.

У процесі вивчення теми «Травна система людини» передбачено реалізувати чотири компоненти змісту освіти, а саме: учні мають набути знання про організм людини, опанувати уміння засвоювати навчальний матеріал самостійно, навчитись застосовувати знання для розв'язання, пов'язаних із власною життєдіяльністю, завдань у нетипових ситуаціях, навчитись попереджувати хвороби та формулювати оцінні судження до шкідливих звичок [2].

Учні повинні впізнавати тканини і органи травної системи на малюнках, таблицях, муляжах; розпізнавати клітини і тканини під мікроскопом; спостерігати за роботою систем органів травлення; описувати процеси їхньої життєдіяльності, знати їхні властивості, структури, функції та взаємозв'язки, давати визначення наукових понять, ілюструвати відповіді конкретними прикладами [2].

Упровадження інноваційних технологій навчання, насамперед особистісно-орієнтованого, диференційованого, розвивального підходу, є підґрунтям до впровадження компетентнісного підходу, який покладено в основу нових підручників [3].

Урок не може бути цікавим, якщо учень постійно включений в одноманітну за структурою й методикою діяльність. Урок має слугувати засобом розвитку творчих здібностей учнів, їхніх потреб, обдарувань, інтересів, самовираження та самореалізації, розвивати постійне прагнення до пізнання і самовдосконалення.

Інтерактивні технології належать до активних методів навчання. Їх суть полягає в спів- та взаємонавчанні (колективному, кооперативному, навчанні у співпраці), за яких і вчитель, і учні є суб'єктами. Учитель лише виступає в ролі організатора процесу навчання, лідера групи учнів. Інтерактивні методи навчання найбільше відповідають особистісно-орієнтованому підходу, оскільки передбачають моделювання реальних життєвих ситуацій, спільне розв'язання проблем, рольові ігри [4].

Сьогодні ми є свідками появи й творцями нових форм інтерактивного навчання, пов'язаних з електронними дидактичними засобами навчання. У центрі будь-якого освітнього процесу перебуває учень, ведений учителем до знань. І якщо школяр від мотиву „потрібно” прийде до мотиву „мені цікаво, я хочу це знати”, то цей шлях стане більш радісним і плідним [4].

Методи та прийоми використання комп'ютерних технологій різні й сьогодні є предметом численних досліджень. Застосування інформаційних технологій на уроках спрямовано на вдосконалення сучасних технологій навчання. Вони вносять у відомі методи навчання специфічність за рахунок посилення дослідних, інформаційно-пошукових і аналітичних методів роботи з інформацією. Використання засобів інформаційних технологій розширює стандартні методи навчання [5].

Уроки із застосуванням комп'ютерних систем не замінюють вчителя, а, навпаки, роблять спілкування з учнем більш змістовним, індивідуальним і діяльним. При цьому у школярів розвивається зорова пам'ять, акцентується увага на важливих об'єктах [5].

Іншим напрямком є використання здоров'язберігаючих технологій, саме при вивченні людського організму вчитель біології повинен говорити про здоров'я і його збереження. Важливо пробудити в дітях бажання піклуватися про своє здоров'я, засноване на їх зацікавленості. Мета - здоров'язберігаючих освітніх технологій навчання забезпечити школяру можливість збереження здоров'я за період навчання в школі, сформувати у нього необхідні знання, вміння та навички щодо здорового способу життя, навчити використовувати отримані знання в повсякденному житті. Основним завданням здоров'язберігаючої технологія є така організація уроку, яка б забезпечила високу працездатність протягом всього часу навчальних занять, дозволила б уникнути перевтоми. Зберегти високу працездатність на уроці допомагає правильна регламентація тривалості і чергування різних видів діяльності. Перемикання з одного виду діяльності на інший є мікроперервою і відстрочує розвиток стомлення. Цьому сприяє також введення в структуру уроку спеціальної валеологічної паузи, так званої фізкультхвилинки, що благотворно

впливає на відновлення розумової працездатності, перешкоджає наростанню стомлення, підвищує емоційний рівень учнів, знімає статичні навантаження тощо [3].

Підвищення якості біологічної освіти досягається комплексним використанням різних форм і методів навчання. Різноманітні форми навчальної діяльності сприяють підвищенню мотивації, застосуванню власного життєвого досвіду школярів, створюють ситуації успіху, зацікавленості учнів у спільній роботі та виконанні завдань, спонукають до обміну думками, що дає змогу кожному проявити ініціативу, самостійність, винахідливість, організувати взаємонавчання [1].

Раціональне поєднання різноманітних методичних прийомів сприяє розкриттю на уроці всього потенціалу учня, формуванню його свідомого ставлення до предмета.

Важливу роль у пізнанні школярем власних можливостей відіграє система оцінювання рівня навчальних досягнень.

Оптимальне поєднання індивідуальних, групових і фронтальних форм роботи, формування рейтингового оцінювання, поєднання само - та взаємоперевірки навчальних досягнень забезпечують організацію процесу навчання, що враховує особистісні якості кожного учня [5].

Важливою складовою навчально-виховного процесу є екскурсії. Попри деякі недоліки в організації такої роботи, вона безперечно є корисною, сприяє формуванню в учнів позитивного, дбайливого ставлення до навколишнього середовища. Екскурсії входять до системи уроків із тем навчальних курсів з 6 по 11 клас. Тому потрібно заздалегідь у перспективному плані визначати терміни проведення екскурсій, на уроках, що передують екскурсіям, знайомити учнів з об'єктами екскурсій, які будуть вивчатися безпосередньо під час неї. Екскурсії мають і зворотній зв'язок – використання матеріалів, які були розкриті під час екскурсій на наступних уроках. Екскурсії дають змогу розширювати і поглиблювати знання учнів, здобуті на уроках, проводити спостереження та експериментальні дослідження [4].

У 9 класі, зокрема, під час вивчення теми «Травна система людини», доцільно проводити екскурсії до природничого музею, або музею патологічної анатомії.

Отже, досліджуючи методичні особливості викладання теми «Травна система людини» можна зробити висновок, що в сучасній школі доцільним є застосування інформаційних технологій. Також важливою є така організація уроку, яка забезпечує високу працездатність протягом всього часу навчальних занять, дозволяє уникнути перевтоми (правильна регламентація тривалості і чергування різних видів діяльності, валеологічна пауза, або фізкультхвилинки, використання інноваційних методів і прийомів, інтерактивних технологій тощо).

Література

1. Бондар Т. А. Активні форми та методи пізнавальної діяльності та їх використання на уроках біології. // журнал "Біологія", 2003. № 7 – X,; ВГ "Основа", с. 2-6
2. Велика Н. М. Особистісно-орієнтоване навчання та шляхи вдосконалення уроку біології. // журнал "Біологія", 2004. № 30 – ВГ "Основа", с. 2-3
3. Гурняк І.А. Методика реалізації компетентнісного підходу під час вивчення природничих дисциплін// Біологія. – 2009. – № 35. – 2-7 с.
4. Жихарева В. Н. Використання методів активного навчання в навчально-виховному процесі. // журнал "Біологія", 2004. №15 – X,; ВГ "Основа", с.2-5
5. Сметаніна Т.М. Активізація пізнавальної діяльності учнів на заняттях з біології. // журнал "Біологія", 2004. № 25 – X,; ВГ "Основа", с. 12-15